

Buji Ferenc

A NÉVROKON*

*Pilátus kérdést intézett hozzájuk: „Mit akartok,
melyiket bocsássam el a kettő közül, Barabást
vagy Jézust, akit Krisztusnak mondanak?”*

Mt 27,17

Az evangéliumnak van egy alakja, aki saját akaratán kívül igen fontos szerepet játszott az üdvtörténetben: *Barabás*. Barabással mint az Emberfia szenvedéstörténetének teljességgel passzív szereplőjével nem sokat foglalkozott a teológia, pedig személyének olyan szimbolikus jelentősége van, amit nagy hiba volna figyelmen kívül hagyni.

Mint ahogy az jól ismert, amikor az Emberfiát a római helytartó elé vitték, és Pilátus ráébredt arra, hogy „a főpapok csak irigységből adták kezére” (Mk 15,10), felajánlotta, hogy a nép kívánságának megfelelően két rab, Jézus és Barabás közül az egyiket szabadon bocsátja. Úgy gondolta, hogy a nép majd Jézus szabadon bocsátását fogja kérni, s így ő mentesül attól a kellemetlenségtől, hogy úgy kelljen elítélnie valakit, hogy nem találja bűnösnek. A nép feltehetőleg eleve szimpatizált Krisztussal, s így a helytartó arra számított, hogy e kiskapu révén sikerül elkerülnie, hogy része legyen egy ártatlan ember vérének kiontásában. Nem számolt azonban azzal, hogy a vallási vezetők a tömeg ítéletét ellenkezőjére fordítják. Így végül is Pilátus kénytelen volt engedni, s kivégeztette az Emberfiát.

Hogy ki volt ez a Barabás, aki az Emberfia ellenében nemcsak életben maradt, hanem még ki is szabadult, arra vonatkozólag az evangéliumok némileg eltérő válaszokat adnak. János szerint közönséges rabló volt (vö. 18,40). Lukács szerint egy helyi lázadás során elkövetett gyilkosság miatt került börtönbe (23,19; vö. Csel 3,14).¹ Máté egyszerűen csak „hírhedt rabnak” titulálja (27,16). Márk szerint egyike volt azoknak a lázadóknak, akik „egy zendülés alkalmával gyilkosságot követtek el” (15,7). Bárhogyan is legyen, aligha vonható kétségbe, hogy Barabás nem egy egyszerű, névtelen köztörvényes bűnöző volt

* Forrás → Buji Ferenc: *Az elfelejtett evangélium. A názáreti Jézus elveszett tanításai* (Budapest, 2006, Kairosz Kiadó), p. 147–151.

¹ „Megtagadtátok a szentet és igazat; arra kértétek [Pilátust], hogy a gyilkosnak kegyelmezzén.”

(mint ahogy János bemutatja). Olyan ember lehetett, akit Jeruzsálem-szerte jól ismertek, s aki egyike – talán vezetője – lehetett azoknak, akik a megszálló rómaiak elleni lázadás során több rómat is megöltek. Barabás tehát nem köztörvényes gyilkos volt, hanem szabadságharcos (zélóta), s így egyfajta politikai fogoly, akinek tettét zsidó honfitársai minden bizonnyal hőstettnek, s nem gyilkosságnak tekintették. Nos, a népnek kettejük közül kellett választania: egyrészt ott volt Jézus, „a zsidók királya”, aki annak ellenére, hogy a messiásnak tekintette magát, még csak szavát sem emelte fel az idegen megszálló hatalom ellen, sőt lojális volt a császárral szemben; s ott volt a szabadságharcos, aki a zsidó messianizmus központi gondolatát képviselte: fegyverrel küzdött a zsidó nép szabadságáért. Hogy e két ember közül a nép az eredeti zsidó messianizmus szellemében eljáró Barabás mellett döntött, s nem amellett, aki ugyan köztisztületben álló tanító volt, de elutasította a római hatalommal való szembefordulást (vö. Mt 22,21),² azon végül is nem lehet csodálkozni, különösen ha hozzászámítjuk a vallási vezetők manipulációját is. Két messianisztikus elképzelés közül választott tehát a tömeg, s a hagyományos zsidó politikai messianizmus képviselője mellett döntött.

Nos, Barabás teljes neve a legrégebbi kéziratok szerint ekképpen hangzott: *Jézus Barabás* (Jesua bar Abbasz / Abbasz fia Jézus). A keresztényeket azonban zavarta, hogy a Jézus ellenében felmentett rabot is Jézusnak hívják, s így a „Barabás” mellől fokozatosan elmaradt a „Jézus”, úgyhogy a későbbi kéziratokban és kiadásokban már csak egyszerűen „Barabásként” szerepel. A jeruzsálemi zsidóknak tehát két ember között kellett választaniuk: *Jézus* és *Jézus* között. Jézus, a spirituális messiás és Jézus, a politikai messianizmus képviselője között. S hogy e névszimbólizmus még meghökkentőbb legyen: a „Barabás” (Bar Abbasz) magyarul annyit jelent: „az atya fia”.

Két Jézus közül kellett tehát választania a népnek: Jézus, az *Atya* fia és Jézus, az *atya* fia között; Jézus, az Isten fia és Jézus, az ember fia között. Két messianizmus között kellett választaniuk: egy religiózus és spirituális messianizmus és egy politikai és katonai messianizmus között; egy olyan messianizmus között, amely közelebb visz Istenhez, és egy olyan messianizmus között, amely közelebb visz a politikai hatalomhoz; egy transzcendentális és egy immanentális messianizmus között. És a zsidó nép ezen a ponton további sorsa szempontjából kulcsfontosságú történelmi döntést hoz: nem fogadja el Isten akaratát, nevezetesen hogy spirituális kovászává váljék a világnak, hanem továbbra is vallásosságába csomagolt torz világhatalmi reményeit dédelgeti. Az Emberfia eljövetele ép-

² „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré...”

pen ezért úgy is felfogható, mint Isten kétségbeesett beavatkozási kísérlete, hogy még az utolsó pillanatban megpróbálja megállítani a folyamatokat, s ezáltal *meghívott* népét a helyes irányba fordítsa – mint ahogy a gyilkos szőlőművesekről szóló példázatával félreérthetetlenül ki is fejezi ezt (vö. Mt 21,33–41).³ A fordulópont, amitől fogva a zsidó nép elveszettnek tekinthető, az volt, amikor vallási vezetői felbujtására a jeruzsálemi nép Jézus, az *Atya* fia szabadon bocsátása helyett Jézus, az *atya* fia szabadon bocsátása mellett döntött. Ezzel megpecsételte sorsát, eljátszotta utolsó lehetőségét is arra, hogy azzá legyen, amivé Isten terve szerint lennie kellett volna. Ettől fogva van két messianizmus: egy spirituális és transzcendentális keresztény messianizmus és a materiális és immanens zsidó messianizmus. A keresztény messianizmus szédítő gyorsasággal hódította meg a Római Birodalmat, majd a fél világot, a zsidó messianizmus pedig alig titkolt irigységgel és gyűlölettel nézte ezt a sikert: a szellem győzelmét a politikum fölött, a keresztény egyetemesség győzelmét a zsidó partikularizmus fölött. Ám eközben a zsidó messianizmus sem adta fel: szívósan küzdött a maga hátrányos helyzetében, s részint kihasználva, részint pedig elősegítve keresztény vetélytársa fokozatos gyengülését, egyre inkább erőre kapott, hogy mára olyan közel kerüljön végső kiteljesedéséhez, amilyen közel még sohasem volt.

³ „Volt egy gazda, aki szőlőt telepített. Bekerítette sövényvel, belül pedig sajtót ásott és őrtornyot épített. Aztán bérbe adta a szőlőt műveseknek, és elment idegenbe. Amikor eljött a szüret ideje, elküldte szolgálait a szőlőművesekhez, hogy szedjék be a termést. Ám a szőlőművesek nekiestek a szolgáltnak. Az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték. Erre más szolgálakat küldött, többet, mint először, de ezekkel is úgy bántak. Végül a fiát küldte el hozzájuk, mert azt gondolta: A fiamat csak megbecsülik. De amikor a szőlőművesek meglátták a fiút, így biztatták egymást: Itt az örökös! Gyertek, öljük meg, és mienk lesz öröksége. Nekiestek, kidobták a szőlőből és megölték. Amikor majd megjön a szőlő ura, vajon mit tesz a szőlőművesekkel? A gonoszokat a gonoszok sorsára juttatja, szőlejét pedig más bérlőknek adja ki bérbe, akik idejében beszolgáltatják a termést.”